

**ВЗАЄМОДІЯ ТРАДИЦІЙНИХ І НОВІТНІХ МЕТОДІВ ТА ПРИЙОМІВ
У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ЛІТЕРАТУРНОГО ТВОРУ
У СЕРЕДНІЙ І ВИЩІЙ ШКОЛІ**

Бойта Вікторія Володимирівна,
*аспірант кафедри методики викладання
світової літератури
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова,
викладач циклової комісії мистецтвознавства
та гуманітарних дисциплін
Мистецького коледжу імені С. Далі*

**ЕЛЕМЕНТИ ІНТЕРМЕДІАЛЬНОГО АНАЛІЗУ
ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНОГО ВИВЧЕННЯ ЛІТЕРАТУРИ
В КОЛЕДЖАХ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ПРОФІЛЮ**

В основі Концепції Нової української школи важливого значення набуває компетентнісний підхід. Головним стає не сам процес навчання, а досягнення особистого результату учня. Такий підхід змінює освітню роль учня, перетворюючи його із реципієнта на активного учасника освітнього процесу. За допомогою індивідуальних зусиль і творчого пошуку учень обирає свій освітній шлях не тільки в певній галузі, а й у житті, що є дуже важливим для учнів старших класів із визначеними профілями навчання. Посилюється увага до особистості учня, його особливих творчих здібностей. Оскільки центром усієї освітньої системи за таких умов стає індивідуальність дитини, то методи і прийоми навчання мають також змінюватися, особливо при обраному учнем профілі навчання.

Найбільш вагомими засобами формування творчої особистості учня є різні види мистецтв. Це зумовлює необхідність використання комплексної взаємодії мистецтв під час вивчення дисциплін, у тому числі й літератури, у коледжах художньо-естетичного профілю.

Дослідженню певних аспектів взаємодії різних видів мистецтв присвячено багато праць вітчизняних та зарубіжних вчених (Д. Наливайко, М. Ільницький, Е. Циховська, Л. Генералюк, О. Пешкова, О. Ханзен-Леве, В. Вольф, У. Вайсштайн та інші). Але впровадження взаємодії різних видів мистецтв у освітній процес під час викладання літератури у коледжах художньо-естетичного профілю не було предметом окремого наукового дослідження, що актуалізує необхідність звернення до цієї проблеми.

Взаємозв'язкам між різними видами мистецтва присвячено багато праць у світовому літературознавстві, починаючи з другої половини ХХ століття. Досі немає однастайності серед науковців стосовно авторства поняття «інтермедіальність». Зазначають імена Д. Хігінса, А. Ханзена-Леве, Ю.-Е. Мюллера та інших науковців. Усі знаки мистецтв є рівноправними засобами передавання інформації. Текст одного виду мистецтва може стати частиною художнього простору іншого мистецтва, отримуючи нові смисли.

Поняття інтермедіальності можна розглядати з двох боків: 1) як «використання художньою літературою інших видів мистецтва задля посилення ефекту та поглиблення головної ідеї та змісту твору»; 2) як «методологію порівняльного аналізу художнього твору і культури загалом» [9, с. 163]. Саме ці аспекти є надзвичайно важливими під час викладання літератури у навчальних закладах художньо-естетичного профілю. Література з цієї точки зору є універсальним видом мистецтва, адже у ній можна побачити міжмистецькі зв'язки, справжній діалог мистецтв. «Синтетичний образ літературного твору як симбіоз Слова, Кольору і Звуку – це не тільки словесний образ, збагачений новими структурними компонентами. У процесі взаємодії естетичних полів відбувається інтенсивне нарощування нових граней. На горизонтальний рівень (сюжетна канва, лейтмотив, образна система) накладаються вертикальні амплітуди, художнє слово постає водночас у декількох вимірах: семантикоемоційному, ритміко мелодійному, колористичному, тобто у силових полях поетичної, музичної та живописної образності» [1, с. 41]. Переконаємось, що взаємозв'язки літератури та інших видів мистецтва є об'ємними. Це можна

використати під час викладання літератури у навчальних закладах художньо-естетичного профілю. За Ж. Клименко, доцільними можуть стати такі види робіт як порівняння твору з його втіленням в різних видах українського мистецтва; оформлення альбомів «Світова література та вітчизняний живопис», «Вплив перекладної літератури на український театр» підготовка звіту про місце літератури в сучасному культурному просторі (за результатами аналізу телепрограм, кіноафіш, періодичних видань, власного глядацького досвіду) [4, с. 38]. Особливу увагу під час вивчення літератури у коледжах художньо-естетичного профілю варто звернути на так звану «візуалізацію літератури». Інтермедіальний контент можуть створювати і самі студенти за лекцією викладача або за прочитаним твором. Студенти стають активними учасниками освітнього процесу. Вони замальовують окремі ідеї, ключові моменти лекції, знаходять точні візуальні символи для явищ літературного твору, а це призводить до того, що студенти вимушені бути уважними реципієнтами, аналізувати інформацію, виокремлювати головне.

Письменники дуже часто у літературних творах передають свої враження від творів мистецтва, перекодовують знаки інших видів мистецтв; твір літератури набуває нового звучання. Прикладом такої інтермедіальності в українській літературі є сонет Івана Франка «Сікстинська Мадонна», що був написаний під впливом картини художника епохи Відродження Рафаеля Санті. Інший твір, поему «Мойсей», Іван Франко написав після своєї поїздки до Італії, під час якої письменник був вражений красою скульптури біблійного пророка Мойсея авторства Мікеланджело Буонарроті. Яскравим прикладом інтермедіальності літератури і живопису є творчість Михайла Коцюбинського. У цього письменника жанри малої прози мають назви «етюд», «акварель», «образок». Усі види мистецтва у Михайла Коцюбинського настільки тісно взаємодіють, що їх важко аналізувати окремо, вони створюють синтезовану форму слова. Взаємозв'язок між літературою і музикою можемо побачити у творах Ольги Кобилянської. У музичній новелі «Valse melancolique» створено культ музиці, змінюється темп розповіді (паралель між розвитком сюжету і

твором улюбленого композитора письменниці Фредерика Шопена) – від тихого, розміреного до швидкого під час опису трагічних подій, а потім знову до тихого у розв'язці. Прикладів інтермедіальності у творчості письменників можна знайти велику кількість. Це лише деякі з них, що демонструють взаємозв'язок літератури з іншими видами мистецтва. Вивчення творчості письменників стає неможливим без врахування цих взаємозв'язків.

Завдяки використанню елементів інтермедіального аналізу під час викладання літератури у студентів покращується вміння сприймати, аналізувати, інтерпретувати зразки літературних творів, що є дуже важливим, враховуючи обраний ними художньо-естетичний профіль навчання. Це покращує творчі здібності учнів, розвиває уяву та здатність розглядати твори літератури у культурно-мистецькому ракурсі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бовсунівська Т.В. Когнітивна жанрологія та поетика. Київ: Київський національний університет імені Т. Шевченка, 2010. 180 с.
2. Бойта В.В. Елементи інтермедіального аналізу на заняттях із літератури у коледжах художньо-естетичного профілю. *Мистецька освіта: зміст, технології, менеджмент*. 2020. Випуск 16. С. 129–140.
3. Генералюк Л.С. Взаємодія літератури і мистецтва начерк теорії словесно-візуальних інтеракцій. *Studia Methodologica*. 2009. Випуск 29. С. 8–88.
4. Клименко Ж.В. Лекція 19. Вивчення світового письменства крізь призму української культури. *Всесвітня література в школах України*. 2014. № 7–8. С. 36–38.
5. Наливайко Д.С. Взаємозв'язки і взаємодії літератури й інших мистецтв в аспекті компаративістики. Літературний дискурс: генезис, рецепція, інтерпретація (літературознавчий, культурологічний і методичний аспекти). Київ: УАВЗЛ, 2003. С. 3–25.
6. Попова О.В. Інтермедіальні студії у сучасному літературознавстві. Проблеми семантики слова, речення та тексту. С. 163–167 [Електронний ресурс]. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/270150.pdf>
7. Циховська Е. Д. Теоретичні дилеми поняття інтермедіальності. Слово і час. 2014. № 11. С. 49–59.